

Tornio keresztnévadási szokásai a 19. század második felében¹

BUZGÓ Anita

1. Bevezetés – a tornioi lakosság összetétele

A Finnországban oly népszerű onomasztikai kutatások hosszú évek óta foglalkoznak a keresztnévadás motivációival, s egy-egy település keresztnéveit is igen alaposan feltérképezték már, azonban néhány település névanyaga eddig elkerülte a finn névkutatók figyelmét. Tanulmányom célja egy finnországi kisváros, Tornio 19. századi keresztnévadási szokásainak bemutatása.

Tornio a finn–svéd határ mellett, a Tornio folyó torkolatában fekvő, ma csaknem 22 ezer lakosú város. A települést 1620-ban egy Észak-Svédországból származó kis kereskedőcsoport (sv. *birkarlar*, fi. *pirkkalaiset*) alapította a politikai és kereskedelmi kapcsolatok erősítése végett. Nagyrészt kereskedők, kézművesek éltek a városban, s a városon kívül pásztorkodással, földműveléssel is foglalkoztak.

Ez a finn nyelvterületen fekvő, de svédek alapította város 1650 tájára elfinnesedett, azonban az északi háborúk után újabb svéd lakosság érkezett a városba. Ennek következtében a település 1730-ra ismét elsvédesedett, s ekkor már nem tartottak finn nyelvű istentiszteletet sem.

A 19. század első felében 500–700 fő lehetett Tornio lakossága, s ezzel a legkisebb városok közé tartozott. A lélekszám fokozatos emelkedése az 1860-as évektől figyelhető meg. Tornio a századfordulóra több mint 1500 főt számlált. Ez a jelentős változás a születések és a városba áramló népesség számának emelkedésével magyarázható. Az ide érkezők többnyire Ouluból és környékéről, Lappföld északi részéről, Kemiből és Dél-Finnországból származtak, s javarészt finn anyanyelvűek voltak. Ennek eredményeképp a 19. század utolsó évtizedeiben ismét kezdtek finn nyelvű istentiszteleteket tartani.

---

¹ A publikáció elkészítését a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a város irányítása a svédek kezében maradt, hiszen a svédek általában magasabb iskolázottsággal rendelkeztek. A finnek képzettségi szintje csak a századfordulón kezdett javulni: ekkor már a finn nyelvű lakosság fele tudott írni-olvasni, de csupán 5%-uk rendelkezett magasabb végzettséggel (a svédekénél ezek aránya 90% és 40% volt).

A 19. század elején a lakosság több mint fele kereskedelemmel vagy kézművességgel foglalkozott. A városi élet felporzódásával és a bürokrácia térhódításával jelentősen megnőtt azonban a hivatalnokok száma, s a század végére a kereskedőknél is jelentősebb réteget alkottak. Érdekes, hogy ebben a fontos tengeri kereskedővárosban a tengerészek száma az idők folyamán jelentősen lecsökkent, jelentéktelen társadalmi réteggé váltak. Ezzel szemben a 19. században a munkások száma viszont megnőtt. Ennek fő oka, hogy a század második felében megszűntek a munkások betelepülésére vonatkozó korlátozások, s az eddigi szolgálók is saját gazdaságokban kezdtek dolgozni, s így már munkásként vették fel őket a lajstromokba (Hederyd 1993: 181–210, 227; Teerijoki 2007: 126–149).

2. A vizsgált korpusz

Tanulmányomban a keresztnévadási szokásokat a torniói evangélikus egyház anyakönyvei alapján vizsgáltam. A korpuszt az eredeti anyakönyvek mikrofilmjeit felhasználva gyűjtöttem össze. A vizsgált időszakban (1860–1901) minden egyes megkeresztelt gyermek nevét feldolgoztam. 1880-ig csak svéd nyelven vezették az anyakönyveket, s csak 1881-től tértek át a finn nyelvre. Mivel a vizsgálat szempontjából ez lényeges különbséget jelent, így az időszakot két részre osztottam: az első időszak ennek megfelelően az 1861 és 1880, a második pedig az 1881 és 1901 közötti éveket öleli fel.

3. A keresztnévek nemek szerinti megoszlása

Az általam vizsgált négy évtized alatt összesen 1349 újszülöttet kereszteltek meg, a lányok aránya 47%, a fiúké 53%. Közülük az első húsz évben 590, míg 1881–1901 között 759 fő született – ez a jelentős különbség főként a városba való betelepülések számának emelkedésével magyarázható.

Az 1. táblázatban a keresztnévek nemek szerinti megoszlását láthatjuk. A felhasznált férfinevek száma némileg több volt, mint a női neveké. Az összehasonlítás alapján megállapíthatjuk, hogy az elsőnek adott nevek tekintetében csaknem azonos mennyiségű férfi- és női név fordult elő, de a másodikként

adott nevek között lényegesen változatosabb a férfinevek csoportja, vagyis az egyes női nevek megterheltsége nagyobb volt, mint a férfineveké.²

	I. időszak (1861–1880)	II. időszak (1881–1901)	összesen
1. női név	62	113	175
2. női név	62	80	142
1. férfi név	78	104	182
2. férfi név	70	123	193

1. táblázat:

A nevek nemek szerinti megoszlása a vizsgált időszakban

4. A keresztnévek gyakoriságának vizsgálata

4.1. A női keresztnévek gyakorisága

Míg az első időszakban csaknem minden hatodik újszülött lány kapta az első tíz legkedveltebb név valamelyikét, addig a második időszakban már csak minden negyediket kereszteltek ezek valamelyikére. Ez kb. 20%-os csökkenést jelent az előző időszakhoz képest, s ez összefüggésben áll azzal a körülménnyel is, hogy a használatba vett keresztnévek száma jelentősen megnövekedett.

	I. időszak		II. időszak	
	név	%	név	%
1.	Anna	12,1	Anna	9,9
2.	Maria	12,1	Hilja	4,4
3.	Ida	10,6	Maria	4,4
4.	Hilda	7,3	Ida	4,1
5.	Sofia	4,4	Hilma	3,3
6.	Fanny	3,6	Helmi	3,0
7.	Elin	2,9	Hilda	3,0
8.	Helena	2,5	Signe	3,0
9.	Hilma	2,5	Aina	2,7
10.	Alma	2,2	Olga	2,7
	összesen	60,2	összesen	40,5
	más	39,8	más	59,5

2. táblázat: Az első névként adott női keresztnévek

² A többnevűségről lásd a 7. pontot.

A 19. század második felében nagyon népszerűek voltak az *Anna*, *Maria* és *Ida* nevek. Az első időszakban ez volt a három legkedveltebb név. A század végére az *Ida* egy helyet visszacsúszott. Ez nem tűnik nagy változásnak, viszont a százalékos megoszlás jól mutatja, hogy milyen elmozdulások történtek ezeknek a neveknek a megterheltségében: míg az első időszakban a megkeresztelt lányok több mint harmada kapta ezeket a neveket, addig a második időszakban csak mintegy 19%-a. Ez a változás is egyértelműen a névanyag bővülésével magyarázható.

Az *Anna*, *Maria* és *Ida* országszerte is nagyon népszerűek voltak, a Népeségnyilvántartó Központ statisztikái alapján 1899-ig az országosan első tíz legkedveltebb névben is benne voltak (ezt a listát a *Maria* vezette). Mindezek mellett a *Hilda* és *Hilma* nevek is szerepeltek az országos lista elején, megállapítható tehát, hogy Tornióban a nők keresztnévadása az országos tendenciákat tükrözte (<http://verkkopalvelu.vrk.fi/Nimipalvelu/> 2013.11.25.).

1881 és 1901 között a névadásban igen nagy változások történtek. A korábban az első tízben szereplő *Sofia* (5), *Fanny* (6), *Elin* (7), *Helena* (8) és *Alma* (10) népszerűsége csökkent (mindössze a *Fanny* és *Elin* nevek szerepeltek az első húszban). Helyükre a *Hilja* (2), *Helmi* (6), *Signe* (8), *Aina* (9) és az *Olga* (10) került. Ezek közül az előző időszakban csak az *Aina* bukkant fel az első húsz között, a többi újonnan került a névanyagba.

Az 1880-as évektől Tornióban is kezdtek népszerűvé válni a fennomán mozgalom elfinnesített keresztnevei. Ezek közül az *Aina* az *Aino* kalevalai név egyik változata; a *Hilja* a *hiljainen* 'csendes' közsóból származó név; a *Helmi* a *Vilhelmina* elfinnesített alakja, amely a *helmi* 'gyöngy' közszóval való egybeesése miatt vált igen népszerűvé. A *Hilma* a német eredetű *Hilm* finnes alakja. A *Signe* skandináv eredetű név bizonyára a svéd városiak körében volt népszerű.

S ami a ritkább nevek körét illeti: a torniói keresztkönyvekben meglepően sok egyéni előfordulású keresztnevet találtam, azaz a vizsgált időszakban csak egyetlen gyermek kapta az alábbi nevek valamelyikét, pl. *Dagmar*, *Katharina*, *Greta*, *Gustava*, *Seria*, *Vendla* (I. időszak); *Alma*, *Amanda*, *Ebba*, *Elsa*, *Jonna*, *Kirsti*, *Lepmi*, *Rauha*, *Saimi*, *Tuulikki* (II. időszak).

4.2. A férfi keresztnevek gyakorisága

Az első időszakban az újszülött fiúk több mint fele viselte a tíz leggyakoribb név valamelyikét, míg a második időszakban csaknem 40%-ra csökkent ez az arány. A változás – ugyanúgy, mint a női nevek esetében is – a keresztnévanyag színesebbé válásával magyarázható.

	I. időszak		II. időszak	
	név	%	név	%
1.	Johan	17,6	Johan	7,2
2.	Karl	14,0	Karl	6,0
3.	Emil	4,7	Väinö	6,0
4.	August	3,4	Yrjö	6,0
5.	Axel	2,5	Kaarlo	4,7
6.	Gustav	2,5	Einar	2,5
7.	Victor	2,5	Frans	2,5
8.	Elis	2,2	Gustav	2,2
9.	Erik	2,2	Kaarle	2,2
10.	Frans	2,2	Lauri	2,2
összesen		53,8	összesen	41,5
más		46,2	más	57,5

3. táblázat: Az első névként adott férfi keresztnévek

Az egész időszak alatt igen kedvelt volt a *Johan* és a *Karl*. Az első két évtizedben a *Johan* csaknem 18%-os megterheltségű volt, azonban több mint 10%-ot esett a második időszak alatt. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a *Karl* esetében is. Az országos lista alapján a *Johan*, *Emil*, *Karl*, s később a *Väinö* is nagyon népszerű nevek voltak egész Finnországban (<http://verkkopalvelu.vrk.fi/Nimipalvelu/> 2013.11.25.)

A férfi nevek körében a női nevekéhez hasonló változás történt a második időszakban. Az előző időszakban kedvelt *Emil*, *August*, *Axel*, *Victor*, *Elis* és *Erik* nevek kiestek – ezek közül csak az *Emil* (14.) és az *Aksel* (19.) maradt az első húsz név között. Helyüket a következő nevek vették át: *Väinö* (3.), *Yrjö* (4.), *Kaarlo* (5), *Einar* (6.), *Kaarle* (9.), *Lauri* (10.). Érdekes megjegyezni azt is, hogy a *Karl* két finnes alakja (*Kaarlo*, *Kaarle*) is az első tíz között van. A *Karl* és névváltozatai nemcsak Tornióban, hanem egész Finnországban is nagyon népszerűek voltak, ami a svéd uralkodócsaládban való elterjedésével is magyarázható.

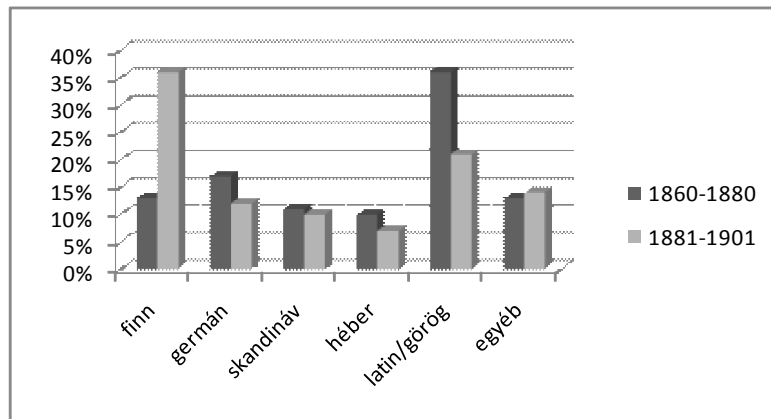
A fiúk esetében is sokszor csak egyetlen gyermek kapott bizonyos keresztnéveket (az első időszakban ez jellemző a keresztnévek 41%-ára, a második időszakban 43%-ára az általam vizsgált anyagban). Lássunk néhányat ezek közül: *Adolf*, *Bernt*, *Ernst*, *Eugen*, *Olof*, *Roland*, *Wilhelm* (I. időszak); *Aalto*, *Arviid*, *Arne*, *Borr*, *Gunnar*, *Johannes*, *Maunu*, *Urho*, *Viktor* (II. időszak).

5. Milyen eredetű keresztnéveket használtak a 19. század végén?

A kereszténység XII. századi elterjedésével a finn eredetű nevek kiszorultak a névanyagból, s helyüket a keresztény (főleg latin és görög), valamint a germán és skandináv eredetű nevek vették át. Gyors elterjedésüket és népszerűségüket mutatja, hogy a XVI. században a legkedveltebb nevek a *Mats*, *Henrik*, *Erik* és *Olof* voltak. A reformáció térhódításával egyre nagyobb szerepet kaptak a bibliai, héber eredetű nevek is, s évszázadokon át ezek a hagyományos nevek alkották a finn névanyag jelentős részét (Kiviniemi 2006: 241–243, 246–253; Saarelma 2008: 212–214; Vilkuna 1980: 26–27).

A 19. század második felében már igen gazdag volt a finnországi keresztnévanyag. A hagyományos héber, latin, görög, germán, skandináv eredetű keresztnévek mellett egyre nagyobb jelentőséget kaptak a finn eredetűek, ill. az idegen eredetű keresztnévek elfinnesített változatai (ezeket bővebben lásd a 6. pontban). Az új névanyag elterjedését nagyban elősegítette, hogy a kalendáriumokban is egyre több név jelent meg, s az új keresztnéveket az újságokban is rendre leközlötték (Kiviniemi 1982: 104–114).

A továbbiakban a torniói névanyagnak a jelzett időszakra vonatkozó állományát az etimológiai eredet szempontjából vizsgálom meg.

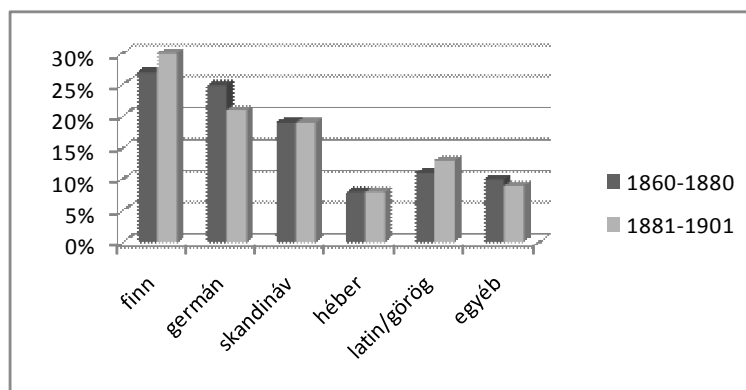

1. ábra

A női nevek eredet szerinti megoszlása Tornióban³

³ Az egyéb kategória az angol, dán, francia, izlandi, lapp, orosz és spanyol eredetű neveket tartalmazza (ugyanígy a 2. ábrában is).

A női nevek esetében azt láthatjuk, hogy a 1860–1880-as időszakban a latin és görög eredetű nevek igen nagy számban képviseltették magukat a névadásban (annak ellenére, hogy az első tíz legkedveltebb név listájában csupán a *Sofia* és a *Helena* szerepelt), azonban ez a réteg a vizsgált időszak második felében nagymértékben visszaszorult. Helyüket a korábban alig 10%-ot elérő finn eredetű (vagy elfinnesített) nevek vették át. Ez a tendencia az első tíz leggyakoribb női név listáján is megmutatkozik, hiszen a *Hilja*, *Hilma*, *Helmi* és *Aina* nevek ebbe a csoportba sorolhatók. A germán és skandináv eredetű nevek korántsem voltak annyira kedvelt női nevek, mint a fiúk esetében (lásd lentebb).

2. ábra

A férfinevek eredet szerinti megoszlása Tornióban

Az adatok szerint már az 1860 és 1880 közötti években is igen kedveltek voltak a finn vagy elfinnesített nevek, ezek a következő időszakban is megőrizték vezető helyüket. Mellettük a germán és skandináv nevek is 20% körüli arányt adtak – ez persze egy, a svéd határon fekvő város esetében nem meglepő. A héber, latin és görög eredetű nevek viszonylag csekély számban fordultak elő ebben az időszakban, ekkortájt már nem voltak divatosak.

6. Névfinesítések

A névcsaládok alapján könnyen meg lehet állapítani, hogy az eredetileg idegen hangzású keresztnévekből milyen rövidebb alakú, esetleg a finnhez közelebb álló újabb keresztnévek alakultak. Ezek nagy része a vizsgált időszakban került a hivatalos keresztnévek sorába, hiszen – mint már korábban

szó esett róla – a 19. század derekán kezdték elfinnesíteni a névanyagot. A hosszabb, idegenként hangzó *Vilhelmina*, *Katarina*, *Helena*, *Johannes*, *Mathias* nevek rövidebb alakjai jobban alkalmazkodtak a finn nyelvhez. A finnesebbnek hangzó nevek országszerte igen hamar nagy népszerűsége tettek szert, ez a névanyag bővüléséhez vezetett. Ezzel (is) magyarázhatjuk, hogy Tornióban az 1881–1901-es időszakban csaknem megduplázódott a keresztnév-állomány. A finnesebbnek hangzó keresztnévek mellett a névcsaládok svéd eredetű névrövidüléseket is tartalmaznak, hiszen ezek is fontos részt képeztek a finn névanyagnak. Emellett Tornio svéd lakossága miatt természetesen a svéd keresztnévek is szerves részét képezték a város névanyagának.

Az újabb keresztnévek a következő módokon jöttek létre az eredeti névalakokból (a keresztnévek további adaptációjáról lásd Buzgó 2013):

- a) hanghelyettesítéssel: *Greta* > *Kreeta*; *Alfred* > *Alpi*; *Gustav* > *Kustaa*;
- b) mássalhangzó-kapcsolatok feloldásával: *Kirstina* > *Kirsti*;
- c) tövégi magánhangzó betoldásával: *Frid* > *Frida*; *Hildur* > *Hilduri*; *Hjalmar* > *Jalmari*, *Jakob* > *Jaakoppi*; *Karl* > *Kaarle*, *Kaarlo*; *Petter* > *Pietari*.
- d) név eleji csonkulással: *Alfhild* > *Hilda*; *Charlotta* > *Lotta*; *Johanna* > *Hanna*; *Katarina* > *Ina*; *Walfrid* > *Frida*; *Wilhelmina* > *Minna*;
- e) név végi csonkulással: *Aliina* > *Alli*; *Aurora* > *Aura*; *Elisabeth* > *Elli*, *Elsa*, *Else*; *Helena* > *Hellen*, *Hellin*, *Helli*; *Katarina* > *Kaisa*, *Katri*; *Anton* > *Anti*; *Arwid* > *Arwo*; *Einar* > *Eino*; *Johannes* > *Juhani*, *Juho*; *Konstantin* > *Kosti*; *Magnus* > *Mauno*; *Mathias* > *Matts*, *Matti*; *Vilhelm* > *Vilho*;
- e) a név belsejében végbemenő csonkulással: *Johanna* > *Jonna*; *Nikolai* > *Niilo*.

A példák között germán és svéd eredetű becézett neveket is találunk (pl. *Hilda*, *Borr*, *Frida*, *Alarik*, *Elsa*, *Kaisa*, *Katri*, *Matts*), melyek a finn rendszerbe is jól beillenek. Ezeket a neveket napjainkban is Európa-szerte használják. Kiviniemi (2006: 254) szerint lehetetlen megmondani, hogy melyek az átvettek, s melyek a belső fejlődés útján képzettek. Elképzelhető az is, hogy az átvett alakokat esetleg később „továbbfinnesítették”.

Az elfinnesített keresztnévek egy részét már korábban is használták becéznévként, ezek a 19. században hivatalos státuszt kaptak. A torniói névanyag-

ban ilyen becenévre utaló keresztnévek: *Anni, Elli, Minna, Ina, Juho, Vilho, Helli, Lotta, Jonna, Emmi, Milma* stb.

Az elfinnesített nevek közül csak az *Aina* név szerepel az első húsz legkedveltebb név között az első időszakban. Ekkor még az átvett alakokat preferálták jobban, mint pl. *Ida, Hilda, Elin, Alma, Elen; Johan, Elis, Nils* stb.

Az újabb típusú neveket az 1880-as évektől kezdték Tornióban használni, s mint már említettem, ekkor megkétszereződött a keresztnévek száma. Ezek a keresztnévek változatos gyakoriságúak. Az első húsz keresztnév között meglepően sok képzett név szerepel: *Hilja, Ida, Hilma, Helmi, Aina, Aili, Lyyli, Enni, Anni; Kaarlo, Kaarle, Yrjö, Lauri, Arne, Juho, Eino*. A legtöbb elfinnesített nevet általában még csak egy-egy gyermeknek adták, mint pl. *Milma, Helma, Hilduri, Jonna, Kirsti, Kreeta; Alpi, Niilo, Pietari, Vilho*.

A második időszakban már jellemzően a finnes alakú keresztnév az első számú név, s mellette állt egy második, hagyományosabb keresztnév, pl. *Kirsti Maria, Aura Elisabeth, Helmi Maria, Hilja Maria; Lauri Johannes, Alpi Aleksander, Niilo Mathias* stb. Az új típusú nevek használata arra utal, hogy az 1880-as évektől megváltozott a keresztnévadási szokás Tornióban. Egyrészt a szülők tetszés szerint választották a keresztnéveket (a gyerek esetleg a második keresztnévét örökölte valamelyik szülőtől). Másrészt a 19. századi „finnes hevület” eredményeként Tornióban is megjelentek az újabb típusú keresztnévek, azonban korántsem terjedtek olyan gyorsan, mint például a fennomán központban, Jyväskyläben (Lampinen 1995). Ennek nyilván az volt az oka, hogy Jyväskylä mindig is finn többségű város volt, míg Tornio csak a 19. század második felére finnesedett el, a városvezetés azonban még mindig svéd maradt. Emellett – mint ahogyan erről már fentebb szó esett – 1881-től kezdték el az anyakönyveket finn nyelven vezetni, s ez kétségkívül a finnesebb keresztnévek elterjedésének is lendületet adott.

7. A többnevűség kérdése

A több keresztnév használata legelőször Közép-Európában jelent meg, s főként az uralkodó családokban, ill. a nemesek körében volt használatos. A 16. század végétől a polgári családokhoz is eljutott az új névdivat, s a következő évszázadban Dániába és Svédországba is megérkezett. IX. Károly király több gyermekének is már kettős neve volt (*Gustav Adolf, Karl Filip* és *Maria Elisabet* stb.). Az új névdivat a 18. században jelent meg Finnországban, s a nyugati partokon élő svédok körében rövid idő alatt népszerűvé is

vált. Az ország belsejében, a keleti területeken, valamint a parasztság körében a 19. században vált általánossá a többnevűség.

Finnországban napjainkban is szokás kettős nevet adni az újszülöttnak. Bevett hagyománnyá vált, hogy az első keresztnévet a szülők saját ízlésük alapján választják, míg a második keresztnévet általában a család valamelyik tagjáról (nagyszülő vagy dédszülő) kapja a gyermek (Kiviniemi 2006: 72–73; Saarelma 2008: 215).

A torniói anyakönyvek szerint a 19. század második felében már általánosnak mondható a több keresztnév használata. Az 1861–1880 közötti időszakban a megkeresztelt lányok 70%-a kapott második keresztnévet, míg a fiúk esetében ez az arány 68%. 1881–1901 között ez a divat tovább terjedt: a lányok 93%-a, míg a fiúk 86%-a kapott több keresztnévet. Azaz az előző időszakhoz képest mindkét nem esetében 20%-os emelkedést tapasztalunk. Ezt elősegíthette az is, hogy a finn vagy elfinnesített keresztnévek ekkor kaptak hivatalos státuszt, s országszerte propagálták használatukat. (Ne felejtsük el, a fennomán mozgalom virágzását éljük, s a finneknek finn név kellett!) Ez a népszerűsítő mozgalom Tornióban is elérte a kívánt hatást, hiszen népszerűek lettek az elfinnesített nevek. Ezek mellett azonban még mindig ott állt egy második, a hagyományosabb névállományhoz tartozó keresztnév is, mint pl. az *Elisabeth, Maria, Karoliina, Johannes, Aleksander, Henrik, Vilhelm* stb., tehát nem hagytak fel ezeknek a neveknek a használatával, csak második névként alkalmazták őket.

A tíz leggyakoribb másodikként adott női keresztnév sorrendje 1860–1880 között a következő: *Maria, Elisabeth, Evelina, Karolina, Sofia, Johanna, Katarina, Emilia, Gustava, Charlotta*. 1881–1901 között: *Maria, Elisabeth, Karolina, Katarina, Sofia, Helena, Johanna, Emilia, Evelina, Mathilda*.

A lista alapján megállapíthatjuk, hogy két név kivételével ugyanazokat a keresztnéveket adták mindkét időszakban második névként. Ezeknek a neveknek a megterheltsége igen nagy, a lányok 60%-a kapta meg őket. Ezek alapvetően hagyományos nevek, amelyek az elsőként adott keresztnévek listájából akkoriban már nagyrészt hiányoztak, azaz kezdtek kimenni a divatból.

A legmegterheltebb másodikként adott férfinevek sorrendje a következőképpen alakult: 1860–1880 között: *Vilhelm, August, Emil, Arvid, Adolf, Gustav, Edvard, Henrik, Oskar, Erik*; 1881–1901 között: *Johannes, Aleksander, Henrik, Edvard, Einar, Emil, Vilhelm, Arthur, Erik, Johan*.

A női nevektől eltérően itt nagyobb elmozdulások történtek a második időszakban. A 1881–1901-es időszakban az első tíz legkedveltebb második-

ként adott név közül csak a *Henrik, Edvard, Emil, Vilhelm* és *Erik* nevek maradtak meg, s újdonságként bekerült a *Johannes, Aleksander, Einar, Arthur* és *Johan*. A listát áttekintve láthatjuk, hogy itt is a hagyományosabb, idegen eredetű nevekkel találkozunk, a második keresztnévek között nem találunk elfinnesített vagy finn eredetű nevet. (Kivétel a második időszakban a 15. *Il-mari* és a 20. *Juhani*.)

Az első és második nevek között nincs akkora eltérés, mint a női nevek esetében. Az első időszakban adott második keresztnévek között mindössze négy név (*Vilhelm, Arvid, Adolf, Edvard*) nem szerepel az elsőként adott legkedveltebb keresztnévek között (*Oskar* 14., *Henrik* 16.). Azonban a második időszakban már csak négy keresztnév szerepel az elsőként adott keresztnévek között is (*Johan* 1., *Einar* 7., *Emil* 14., *Henrik* 16.). Összességében tehát a másodikként adott nevek a férfi keresztnévek esetében sem számítottak már divatos neveknek.

A kettőnél több név adása nem volt általános szokás Tornióban. Az 1860–1880 közötti időszakban összesen 13 gyermek kapott kettőnél több (leginkább három) nevet, ebből csupán három volt fiú. (Érdekességként jegyzem meg, hogy 1867-ben egy fiút négy keresztnévvel – *Carl Otto Isak Emil* – kereszteltek meg.) Az 1881–1901-es időszakban 29 gyermek kapott kettőnél több nevet, ebből 13 volt fiú. Háromnál több nevet 1889-ben kapott egy lány, ő *Laura Naima Johanna Eriika* volt. Ebben az időben a névadás még nem volt törvény szerint szabályozva, ezért adhattak akár négy nevet is egy gyermeknek. Az 1921-es első névtörvény óta szabályozva van, hogy legfeljebb három keresztnévet lehet adni egy gyermeknek, azonban ez ma elég ritka (legáltalánosabb a két keresztnév használata) (Kiviniemi 2006: 72–76).

8. A két nemzedéken át történő névöröklés

A névadás egyik legkézenfekvőbb módja, amikor a szülők saját nevüket adják gyermekeiknek. A többnevűség elterjedése előtt Finnországban is általánosan bevett szokás volt, hogy a gyermekek a család valamelyik tagjától öröklik nevüket. Ez a hagyomány azonban a többnevűséggel megváltozott, a család valamelyik tagja utáni elnevezés a második és/vagy harmadik névre korlátozódott (Kiviniemi 2006: 73).

Adatbázisom alapján a szülőktől való névöröklést vizsgáltam meg Tornióban. Összességében elmondhatjuk, hogy a 19. század második felében már nem volt olyan általános szokás a szülők nevét adni a gyermeknek. Az 1860–1880 közötti időszakban a gyermekek negyede kapta a szülők valamelyik

nevét, s a következő időszakban tovább csökkent ez a szám (mindössze 17%-ra). A csökkenés mellett a névadási szokások a névöröklésben is okoztak némi változást.

a) A gyerekeknek két neve van:

szülő neve > gyermek neve	1860–1880			1881–1901		
	fiú	lány	össz.	fiú	lány	össz.
első névből > első név	20	14	34	27	15	42
első névből > második név	28	28	56	24	23	47
második névből > első név	7	6	13	–	2	2
második névből > második név	6	15	21	9	29	38
összesen	61	63	124	60	69	129

b) A gyerekeknek egy neve van:

szülő neve > gyermek neve	1860–1880			1881–1901		
	fiú	lány	össz.	fiú	lány	össz.
az első név öröklődik	16	4	20	–	1	1
a második név öröklődik	2	1	3	1	1	2
összesen	18	5	23	1	2	3

4. táblázat:

A szülőktől gyerekekre való névöröklés Tornióban

Az összesítésből láthatjuk, hogy nagyjából ugyanannyi fiú- és lánygyermek kapta nevét szüleiről mind a két időszakban. Az 1860–1880 közötti időszakban mindkét nemnél általános volt, hogy a szülő első nevét adták a gyermeknek második névként (ez kb. egyharmadot tesz ki). Az 1881–1901 közötti időszakban ez még mindig gyakori volt, de kezdett elterjedni az is, amikor a fiú első névként az apa első nevét kapta. A lányok kedvelt névörökítési módja az volt, hogy az anya második neve lett a gyermek második neve is. Az egynevű gyermekek esetében láthatjuk, hogy az első időszakban csak a fiúk névöröklése esetén mondható általánosabbnak, de a második időszakra ez is csaknem teljesen eltűnik.

Irodalom

- Buzgó Anita 2013: Az idegen eredetű keresztnévek adaptációja a finnben. *Argumentum* 9. Debrecen. 48–55.
- Hederyd, Olof (toim.) 1993: Tornionlaakson historia II. 1600–luvulta vuoteen 1809. Gummerus, Jyväskylä.
- Kiviniemi, Eero 1982: Rakkaan lapsen monet nimet. Suomalaisten etunimet ja nimenvallinta. Weilin + Göös, Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 1993: Iita Linta Maria. Etunimiopas vuosituhannen vaihteeseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 590. Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 2006: Suomalaisten etunimet. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1103. Helsinki.
- Lampinen, Arja 1995: Jyväskylän ristimänimenannon kehitys: dokumentointia ja teoriointia. In: CIFU-8/5: 253–256.
- Saarelma, Minna 2008: Henkilönnimet. In: Ainiala, Terhi – Saarelma, Minna – Sjöblom, Paula, *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Teerijoki, Ilkka 2007: Tornion historia 2. 1809–1918. Gummerus, Jyväskylä.
- Vahtola, Jouko 1997: The oldest Finnish personal names. In: Pitkänen, Ritva Liisa – Mallat, Kaija (ed.), *You name it. Perspectives on onomastic research*. *Studia Fennica. Linguistica* 7. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 268–273.
- Vilkuna, Kustaa 1944: Jalo lahja. Uudempien suomalaisten ristimänimien historiaa. *Virittäjä* 48: 365–383
- Vilkuna, Kustaa 1959: Oma nimi ja lapsen nimi. Otava, Helsinki.
- Vilkuna, Kustaa 1980: Etunimet. Otava, Helsinki.
- Vilkuna, Kustaa 1984: Suomalainen nimikirja. Otava, Helsinki.
- <http://verkkopalvelu.vrk.fi/Nimipalvelu/2013.11.25>.

**First name giving practices in Tornio
in the second half of the 19th century**

The aim of this paper is to describe the first name giving practices in Tornio in the 19th century. Earlier, this town had had predominantly Swedish population. By the 19th century, the Finnish outnumbered the Swedish in the town, and this is well-reflected in the first names available in written records. The studied period has been divided into two parts for the purposes of the study; period I between 1860 and 1880, and period II between 1881 and 1901. The frequency study has shown an observable change within the group of both men's and women's names, and the appearance of new names among the most popular names. Furthermore, the number of names given to only one child in Tornio rose. The earlier fashionable Latin- and Greek-origin women's names were replaced by Finnish or Finnicized names. Finnish first names became popular within the group of men's names as well, but the important role of Germanic and Scandinavian men's names was retained. In the second half of the 19th century, the practice of giving multiple names became wide-spread, and this tendency was further strengthened in period II. Giving the newer, fashionable names as first names and the more traditional ones as middle names had become a generally accepted practice. Middle names were often passed down from the parents to the children.

ANITA BUZGÓ